

Ivan Lenić

IZVJEŠĆE S TEOLOŠKO-PASTORALNOG SEMINARA ZA SVEĆENIKE

Đakovo, 23.-25. rujna 1998.

U Đakovu je od 23. do 25. rujna o.g. održan Teološko-pastoralni seminar za svećenike na temu *Identitet prezbitera u izgrađivanju Crkve*. Organizator ovoga skupa je bio Biskupski ordinarijat u Đakovu, a pripremili su ga profesori Teologije u Đakovu na čelu s prošle godine izabranim Povjerenstvom teološko-pastoralnog seminara (TPS). Gostoprimstvo svećenicima, kao i inače, dalo je Bogoslovno sjemenište. Ovaj trodnevni seminar, s bogatim programom, novi je način permanentnog obrazovanja svećenika Đakovačke i Srijemske biskupije. Njemu ustupaju mjesto prijašnji opetovni ispiti za mlade svećenike s tim da je ovaj seminar ponuđen svim svećenicima kao oblik trajne formacije i naobrazbe, a za mlade svećenike ostaje obvezatan.

Seminar je započeo u srijedu, 23. rujna o.g., u 9 sati, u velikoj dvorani Teologije, prigodnom molitvom i zazivom Duha Svetoga. Na početku radnoga dijela predsjednik Povjerenstva TPS-a dr. Nikola Dogan upravo je pozdravnu riječ okupljenim svećenicima (bilo ih je 115) i progovorio o temi ovogodišnjega seminara. Istaknuo je da zamisao o posuvremenjenju opetovnih ispita postoji od 1986. godine. Prošle godine su oni već bili prestrukturirani, a ove godine dolaze u sasvim novom obliku. Dr. Dogan je ukratko iznio razloge, koji su vodili članove Povjerenstva u izboru teme ovoga seminara. Izdvojio je sljedeće: budući cijela Crkva na kraju drugoga tisućljeća promišlja o sebi i sačinjava određenu »bilancu« potrebno je da i prezbiteri o sebi promisle; u našoj biskupiji je otvorena sinoda kao živo događanje u Crkvi u kojoj se od prezbitera mnogo očekuje; učestali pozivi Petrova nasljednika pred ulaskom u treće tisućljeće itekako potiču svećenike na određeno preispitivanje. Ovim se seminarom, prema riječima dr. Dogana, želi na neki način odgovoriti na te izazove promišljajući svoj identitet. Skup je zatim pozdravio dijecezanski biskup đakovački i srijemski mons. dr. Marin Srakić. On je također istaknuo novost ovoga oblika permanentnoga obrazovanja, te važnost teme seminara. Ova tema, prema biskupovim riječima, ima za cilj svećenicima ponovno naglasiti vlastitost svećeničkoga bića i službe, zatim tragati za ulogom svećenika u složenosti života na svim područjima, te još više uvesti svećenike u događanje 2. biskupijske sinode đakovačke i srijemske.

Poslije uvodnoga i pozdravnoga dijela vođenje seminara, u ulozi moderatora, preuzeo je rektor Teologije doc. dr. Pero Aračić. Uslijedila su prva dva referata, koje su imali profesori đakovačke Teologije. U prvom referatu, na temu *Otajstvo Kristova svećeništva. Orisi za sustavnu teologiju svetoga reda*, dr. Ivan Zirdum je naglasio novost Kristova svećeništva. Svoje izlaganje je podijelio na

tri dijela: Kristovo svećeništvo u odnosu na starozavjetno svećeništvo, naslovi koji označavaju i tumače Kristovo svećeništvo, otajstvo Kristova svećeništva prema poslanici Hebrejima. Drugi referat, pod naslovom *Tragovima novozavjetnog iskustva. Svećenička služba u zajednicama prve Crkve*, imao je mr. Marko Tomić. On je istaknuo da se u Novom zavjetu ne smije pokušati legitimirati sve službe, već se mora računati s njihovim postepenim razvojem unutar Crkve. O službama, pa tako i prezbiterskoj, može se govoriti jedino u kontekstu Crkve u prijeuskrsnom vremenu, pouskrsnom vremenu, te vremenu sv. Pavla, te je tim putem predavač usmjerio svoje daljnje promišljanje. Nakon polusatnoga odmora rad je nastavljen referatom profesora na Katoličkom bogoslovnom fakultetu u Zagrebu dr. Stjepana Kušara pod naslovom *Snaga i ranjenost svećeničkog identiteta danas*. Dr. Kušar je sučelio pojmove *ideja* i *slika* svećenika. Ideje i odrednice prezbitera u Katoličkoj crkvi su jasne, no nije uvijek jasna slika svećenika, koja nastaje kada se ideja svećenika pretače u konkretno življenje. Snagu svećeničkog identiteta treba tražiti u poznavanju ideje o svećeniku i iz nje proizašle duhovnosti dijecezanskog svećenika. Više pažnje predavač je posvetio govoru o ranjenosti svećeničkog identiteta, te razlozima tih ranjenosti. Nakon ovoga referata uslijedila je zanimljiva diskusija, povezana sa sadržajem rečenoga u referatima i konkretnim svećeničkim životom. Tako su dotaknuta pitanja: kako ostvarivati svećenički identitet da se u približavanju i prilagođavanju čovjeku, kojem je svećenik poslan, ne gubi i ne razvodnjava identitet svećenika, te da se svećenik ne »isprazni«; o ranjenosti- ma identiteta svećenika uzrokovanih sredinom i vremenom življenja, konkretno u povratničkim sredinama, zatim u periodima iscrpljenosti i umora, pritješnjenosti mnogim obvezama, utjecajem grijeha struktura pa i grijeha ckrvenih struktura; o činjenici da se identitet svećenika, označen sa »biti« zamjenjuje sa »imati« ili »činiti« (bježanje u aktivizam), a time što čini svećenik bi htio nešto »postati«; o skladnoj povezanosti službi u prvoj Crkvi »logikom mreže«, za razliku od poimanja službi i njihovoga djelovanja danas kada je u svećeniku sve skoncentrirano; o utjecaju poimanja svećenika kod klasičnih religija u polisima na poimanje svećenika u kršćanstvu... Prijepodnevni rad je završen molitvom Srednjega časa.

Popodnevni rad je nastavljen u 14,30 sati, a njegov moderator je bio mr. Antun Čečatka. Počeo je referatom dr. Milana Šimunovića, profesora na Teologiji u Rijeci, na temu *Prezbiterij. Suvremene perspektive zajedništva i značenje trajne svećeničke izgradnje*. On je u referatu pošao od pravila socijalne psihologije i komunikologije, koja govore o stvarnosti *živjeti s drugima*. U tom kontekstu predavač je istaknuo pozitivne značajke otvaranja drugima i susretanja, gdje postojati znači supostojati i raditi znači surađivati. Znati *biti s drugima* je bitna oznaka čovjekove zrelosti, nasuprot filozofije *živjeti za svoju malu sreću*, koja vodi u individualizam. Predavač je na to razmišljanje prikopčao govor o misteriju zajedništva Crkve, zajedništva među vjernicima, koje stvara Duh Božji. U tom pogledu prezbiter ima posebnu zadaću: biti graditeljem i širiteljem zajedništva s Bogom i ljudima. Potom je dr. Šimunović progovorio i o po-

trebi odgovornijega ucijepljenja svećenika u prezbiterij, te o konkretnim odnosima prezbitera međusobno, prezbitera s vjernicima i dr. Pri koncu referata naglasio je i potrebu sazrijevanja u službi i znanju kroz daljnju naobrazbu i formaciju. Na ovaj referat nadovezao se koreferatom Ivan Tunjić, župnik iz Viškovaca. Koreferat je nosio naslov *Konkretni putevi zajedništva i solidarnosti: dinamika i oblici svećeničkoga susretanja*. U njemu je bilo govora o uvjetovanostima koje određuju stanje kakvo je sada s obzirom na ovu tematiku, zatim o konkretnim oblicima solidarnosti i suradnje svećenika u našoj biskupiji, te o preduvjetima za gradnju istinskijega zajedništva. Nakon stanke sudionici su radili u više skupina u kojima su konkretizirane obrađene teme u ovom danu. Na kraju su uslijedila izvješća o radu u skupinama.

Prva grupa imala je temu *Duhovna formacija svećenika*. Istaknuto je da nakon studija i sjemenišne formacije sustavnije i redovitije duhovne formacije za svećenike nema. Razgovaralo se o molitvi i sakramentalnom životu svećenika, zatim o rekolekcijama, duhovnim vježbama, važnosti čitanja. Predloženo je da se na razini biskupije, u Đakovu, ponovno organiziraju duhovne vježbe za svećenike (u nekoliko turnusa), a na razini dekanata obnove rekolekcije i da se na njih pozivaju različiti voditelji. Za jedan i drugi oblik duhovne formacije potrebno je na vrijeme načiniti plan i prezentirati ga svećenicima. Bilo je govora i o potrebi praćenja duhovno mlađih svećenika. Druga je grupa razgovarala o temi *Pastoralni problemi jednog svećenika*, a pažnja je uglavnom bila posvećena pitanju autoriteta svećenika u župnoj zajednici. Tema sljedeće skupine je bila *Temeljne zadaće svećenika*. U svom radu sudionici skupine su najprije pošli od situacije svećenika: što muči, umara i čini bezvoljnim svećenika. Tako su pojedinačno analizirane neke zadaće svećenika i teškoće u njihovu izvršavanju: zadaća propovijedanja povjerenja i pomirenja u ratom postradalom području; život i uzdržavanje svećenika; vjeronauk u školi; (ne)suradnja i (ne)razumijevanje među svećenicima; solidarnost među svećenicima (propisana ili spontana?); problem neujednačene pastoralne prakse; potreba rješavanja statusa katoličkih udruga. Četvrta skupina je raspravljala o temi *Koordinacija i objedinjavanje svećeničkog djelovanja na župama*. U okviru ove problematike razgovarano je o suradnji na materijalnom i duhovnom planu. Poželjno bi bilo, prema riječima sudionika ove skupine, da suradnja na materijalnom području, posebno kod različitih izgradnji, bude više koordinirana iz biskupije, te da u biskupiji postoji plan gradnje i obnove, kao i da svećenici u župi snimaju situaciju i iznose svoje planove gradnji, obnove i dr. nadležnim tijelima biskupije, te se odlučuje što je prioritet itd. Bilo je prijedloga i o fondu za posuđivanje materijalnih sredstava. O suradnji na duhovnom planu istaknut je problem preopterećenosti svećenika u gradovima, te prijedlog da se na određenim razinama (dekanat, regija i sl.) imenuju svećenici za određene vidove pastoralnog djelovanja, npr. za pastoral mladih, hendikepiranih i dr. Tako bi više surađivali jedni s drugima, a izbjegli da svi sve rade, što opet ne bi značilo potpunu pasivnost svećenika na nekim područjima.

U diskusiji, koja je uslijedila nakon izvješća o radu u skupinama, bilo je još govora o ranjenom svećeničkom identitetu i ranama vjernika koje se onda na sve prenose, te s tim u vezi potrebu da nam kršćanske zajednice i sam pastoral budu terapijski. Bilo je ponovno govora i o autoritetu svećenika, institucionalnom i osobnom, te je ustvrđeno kako institucionalni autoritet opada, a vjernici nas cijene kao izgrađene osobe, te je ljudska formiranost od presudne važnosti. U večernjim satima, u auli Bogoslovnoga sjemeništa, upriličen je razgovor s biskupom Marinom na temu *Živjeti svećeništvo na putu evanđeoskih savjeta*. Razgovor je animirao vicerektor Bogoslovnog sjemeništa mr. Ivan Ćurić, a uz biskupa Marina bio je nazočan pomoćni biskup Đuro i četrdeset svećenika.

Seminar je nastavljen u četvrtak, 24. rujna. Prijepodne je bilo u znaku biskupijske sinode. Nakon uvodne molitve referat na temu *Prezbiterijska služba u svijetu II. biskupijske sinode dakovačke i srijemske* održao je dijecezanski biskup mons. dr. Marin Srakić. Nakon uvoda o misiji svećenika i nabrojanim modelima prezbitera, biskup je istaknuo da je za naš trenutak potreban onaj model prezbitera u kojem on pomaže biskupu u djelu biskupijske sinode. Sinoda je posebno mjesto ostvarenja zajedništva i suradnje biskupa i prezbitera. U daljnjem je izlaganju biskup govorio o tome kako prezbiter suodgovorno surađuje s biskupom u tijeku sinode, i to kroz tri temeljne službe: naučavanja, posvećivanja i upravljanja. Na ovo izlaganje tematski je nastavljeno razmišljanje u koreferatu koji je imao pomoćni biskup mons. Đuro Gašparović, a pod naslovom *Biskupijska sinoda: očekivanja od prezbitera*. On je naglasio zahtjev da se u tijek sinode »uvuče« što veći dio Božjega naroda, a posebno sami svećenici od kojih se očekuje posebna zauzetost u ovom djelu. Prezbiteri su na poseban način pozvani na aktivno sudjelovanje (ne samo tražiti svoje, nego saslušati i druge). Biskup Đuro je nabrojao konkretne zadaće i očekivanja od svećenika u zahtjevnom hodu sinode kako unutar župne zajednice koja im je povjerena, tako i na dekanatskoj razini, te u tijelima na razini biskupije. Želja je da sinodalni način rada, koji je potrebno usvojiti, ostane u našoj Crkvi. Poslije stanke rad je nastavljen u skupinama, u kojima se razgovaralo o različitim temama vezanim uz pripravu i rad sazvane biskupijske sinode. Sve je prezentirano na zajedničkom plenumu. Prva grupa je razgovarala o temi *Kako svećenici doživljavaju očekivanja koja se pred njih postavljaju u radu sinode*. Sudionici su se osvrnuli na prethodne referate biskupa, te ih ocijenili poticajnim i izazovnim. No, ipak postoji mišljenje da je potrebno pripremati različite materijale i slati ih »na teren«, te pomoći svećenicima u animiranju vjernika za sinodalnu problematiku. Također je istaknuto da je potrebno načiniti »rez« u pastoralnoj praksi, posebno kod podjele sakramenta, te pomoći da u župama zažive koncilске odluke, napose one liturgijske naravi. Druga skupina je imala za temu *Što prezbiteri očekuju od biskupa, Pripremnog povjerenstva s obzirom na sinodu*. Ovo su neka od pitanja i prijedloga ove skupine: izražena je nedovoljna informiranost svećenika o tijeku pripreme sinode i svega što se s njom u svezi događa. Zato bi bilo poželjno povremeno slati izvještaje svećenicima. Zatim je na-

glašena potreba da se rad sinode počne brže događati, da se nadide određeni vakum koji se, prema riječima sudionika ove skupine, stvorio od saziva do sada. U trećoj se skupini razgovaralo o tome *Koja konkretna pitanja svećeničke odgovornosti i svećeničkoga života uvrstiti u rad sinode*. Iz rada skupine su se iskristalizirala sljedeća pitanja: problematika iz konkretne situacije svećeničkog života (organizacija svećeničkog domaćinstva, premještaji svećenika), analiza međusobnih odnosa svećenika (odnos župnik-župni vikar, problem »klanova«, rivalitet između profesorskog kadra i pastoralnoga klera itd.), nedorečenosti službe župnog vikara... Četvrta skupina je iznijela prijedloge na temu *Pastoralna pitanja koja bi trebala obraditi sinoda*. Sudionici ove skupine su kao goruća pitanja, koja bi trebala naći svoje mjesto na sinodi, uvrstili sljedeća: problem vjeronauka, napose župne kateheze zbog nedostatka usmjerenja; pastoral sakramenata, posebno sakramenata umirućih; pastoral odraslih (različite ponude) posebno roditelja, te njihova predsakramentalna priprava; rad s djecom; odgoj župnih suradnika; definirati službu pastoralnog djelatnika; definirati sektore rada u župi; pastoralni posjeti biskupa ili delegata župi; pastoral vjernika u posebnim sredinama (Srijem), te konkretne analize i usmjerenja za rad u tim prilikama; pastoral Roma; problem sekti; način nadžupnog pastora; povjerenici odgovorni za davanje inicijativa za rad određenih skupina vjernika; uvjeti života svećenika kao bitni za njegovo djelovanje; kumovanje kod sakramenata... O temi *Koja konkretna pitanja vezana uz organizaciju biskupije (strukture i infrastrukture) trebaju biti zastupljena na sinodi* raspravljalo se u petoj radnoj skupini. Izražena je teškoća zbog nedostatka »piramidalnog oblika« na različitim poljima u životu naše Crkve, te se preskaču instance, brkaju odgovornosti itd. Spomenut je nedostatak rada Biskupijskog pastoralnog centra (BPC) u Đakovu; zatim nedostatna postojeća komisija za gradnje; potreba stvaranja regionalnih centara; prestrukturiranje dekanatskih susreta-korona; vrednovanje afiniteta svećenika... Šesta skupina je imala za temu *Možebitne zapreke radu sinode*. Najveća zapreka, prema zaključku sudionika ove radne grupe, može biti osobni stav nas samih prema sinodi. Ostale zapreke mogu biti nepovjerenje među svećenicima, kao i prema uspjehu sinode, provođenje zaključaka sinode... U diskusiji se razgovaralo o pitanju nepovjerenja među svećenicima, zatim o potrebi postavljanja povjerenika za neka područja djelovanja, o savjetodavnosti i odlučivanju u radu sinode, o potrebi preispitivanja ne samo djelovanja drugih nego i vlastitoga, te o očekivanju biskupa i sinode od redovnika. Prijepodnevi rad je završio prigodnom meditacijom i molitvom.

Popodne su se svećenici ponovno okupili. Moderator rada je bio dr. Slavko Platz. Referat je najprije održao doc. dr. Pero Aračić na temu *Prezbiter pred izazovima posebnih vidova pastoralnog djelovanja*, progovorivši o kriterijima našeg crkvenog djelovanja, zatim o cilju crkvenog djelovanja, te našim redovitim i posebnim pastoralnim izazovima. U posebne pastoralne izazove predavač je uvrstio: sustav inicijacije, pastoral braka i obitelji (cjeloviti), pastoral bolesnih, starih i umirućih, pastoral žalujućih, pastoral hendikepiranih i ovi-

snika, pastoral vojske i policije, pastoral sveučilištaraca, pastoral prosvjetnih djelatnika, pastoral bolničkog osoblja, pastoral karitasa, trajna izgradnja svih crkvenih djelatnika, mediji. S tim u svezi predavač je istaknuo potrebu odvajanja ljudi za posebne službe, koji bi se profesionalno bavili tim oblicima pastoralala, zatim potrebu odgoja volontarijata, stvaranja pastoralnih planova na duže staze i struktura. Prezbiter koji je čovjek vjere i duboke humanosti može odgovoriti tim izazovima, bio je zaključak dr. Aračića. Drugi referat ovoga popodneva je imao dr. Đuro Hranić na temu *Identitet prezbitera i promicanje ostalih službi u Crkvi*. Dr. Hranić je u referatu izdvojio neke naglaske s obzirom na povijesno-teološki razvoj odnosa klerici-laici u Crkvi. Zatim je govorio o prezbiterskoj službi u Crkvi kao službi promicanja zajedništva, službi i karizmi. Prezbiteru po samom identitetu njegove službe pripada briga za druge službe i on se te brige ne može osloboditi kao što se ne može odreći službe predsjedanja euharistijskom slavljju. U posljednjem dijelu referata predavač je istaknuo ulogu prezbitera kao promicatelja ostalih službi što je potreba sadašnjega trenutka Crkve. S tim u svezi analizirao je neke promašaje u praksi.

Iza referata i stanke sudionici su radili u četiri skupine. Potom su, kao i redovito, bila izvješća o radu skupina. Prva skupina je razmišljala o pitanju *Što potiče svećenike na promicanje laičkog doprinosa i laičkih službi u životu Crkve, a što ih koči*. U skupini je naglašeno da svećenike na promicanje laičkog doprinosa i službi potiče svijest da su potrebni suradnje, zatim koncilaska teologija, te su istaknuli da za tu suradnju postoji dobra volja među svećenicima. Problemi nastaju na tom području budući je sadašnji rad s laicima još uvijek »pionirski«. Svećenici često ne znaju kako motivirati, koordinirati i početi rad s laicima, jer nedostaju potrebne smjernice i ovaj rad je oblik pastoralala »na duge staze«. Suradnju koči manjak oduševljenja u ljudi, prilična distanciranost svećenika i vjernika, financijski problemi glede nagrađivanja laičkog rada, strah od konkurencije, zavist, ljubomora, negativni mentalitet... U perspektive rada s laicima sudionici skupine su ubrojili sljedeće: činjenicu da se radi o pastoralu »na duge staze«; rad s laicima treba pripremati i u njemu ustrajati; potreba organiziranja susreta na tu temu; promicanje pastoralnih vijeća, u kojima će se događati ta suradnja; dragocjenost studenata-laika na studiju teologije; važnost stati iza aktivnih laika i podržati ih u radu... Rad druge skupine je bio koncentriran oko teme *Koja su konkretna područja vjerničke suodgovornosti*. Sudionici su istaknuli potrebu formiranja jezgre u župi za posebne vidove pastoralala. Da bi se došlo do angažiranih vjernika, potrebno je puno truda i rada. Vjernička suodgovornost u župnom pastoralu poželjna je u sudjelovanju ili vođenju liturgijske grupe, pjevačke grupe, karitativne grupe i dr. Na nadžupnoj razini ista se treba očitovati u susretima zborova, tečajevima priprave za brak i dr. oblicima. Na regionalnoj, posebice biskupijskoj razini potrebno bi bilo oživjeti rad BPC-a, koji će obučavati laike-animatore za različite oblike djelovanja, različite službe. Također je istaknuto očekivanje da će laici, članovi sinode, kasnije postati kvasac i pokretači života u župi. Treća skupina je razgovarala o osobito važnim područjima vjerničke zauzetosti u društvu. U tom po-

gledu sudionici ove skupine su istaknuli činjenicu pucanja starih shema u društvu, a nove još nisu stvorene, te to otežava snažnije uključivanje laika u društvo. Pod velikim utjecajem prijašnjega mentaliteta vjernik i dalje razmišlja da je vjera privatna stvar, pa se ne želi uključivati u aktivan politički i društveni život. Zato je potrebno vjernike hrabriti da se ne boje svjedočiti vjeru u društvu. Uključenje u društvo otežava i činjenica što vjernici doživljavaju da su od vlasti izmanipulirani. Sljedeća skupina je raspravljala o pitanju *Koji su pastoralni oblici potrebni dekanatu, regiji... Koji su nedostaci dosadašnjeg rada?* Glede toga pitanja članovi skupine su razgovarali o oblicima pastorala na nadžupnoj razini, te nedostacima napose od strane svećenika. To su katekumenat, pastoral prosvjetnih djelatnika i policije, pastoral bolnica i staračkih domova, priprava za brak... Nedostaci su sljedeći: nesuradnja i neuključivanje svećenika, gubljenje svećenika u površnosti, nedogovarajući modeli... Članovi skupine su zaključili da je potrebno raditi na promjeni mentaliteta, zatim pronaći laike koji će se zauzeti na nekom od spomenutih područja itd. U diskusiji, koja je nastavljena nakon izvješća iz skupina, bilo je govora o suradnji svećenika i vjernika; o činjenici da kod većine posebnih vidova pastoralnog djelovanja nema koncepta niti plana rada i nema osoba, te da se i dalje *uglavnom sve koncentriira na svećenika; o mistagoškom pristupu u pastoralnom djelovanju; o kvaliteti svećenika kao čovjeka poželjnog za razgovor...* Kao i prve večeri, u 19,30 sati u auli Sjemeništa, bila je mogućnost susreta i razgovora s biskupom Marinom na temu *Svećenička suradnja: solidarnost i njezini kontrasti, osobna i generacijska solidarnost, osjelljivost ekonomskih pitanja*. Bilo je nazočno četrdesetak svećenika kao i prethodnoga dana, a susret je opet vodio mr. Ivan Ćurić.

Treći, posljednji dan rada, započeo je molitvom. Prijepodnevi rad je vodio mr. Luka Marijanović. Prvi referat je održao rektor Bogoslovnog sjemeništa u Đakovu mr. Josip Bernatović na temu *Svećenička zvanja - pitanje zauzetosti cijeloga prezbiterija*. Predavač je iznio problem krize zvanja, te je dalje svoje izlaganje podijelio u tri dijela: Crkveni dokumenti o pastoralu zvanja (napose koncilski i pokoncilski) - Pastoral zvanja odražava stvarnost Crkve - Prezbiter animator zvanja u crkvenoj zajednici. Nakon toga je uslijedio referat dr. Zvonka Pažina *Prezbiter - predsjedatelj euharistije*. Poslije stanke i odmora rad je nastavljen koreferatom mr. Ivana Ćurića na istu temu, *Prezbiter - predsjedatelj euharistije*, no s iznošenjem praktičnih pitanja i sugestija glede slavljenja euharistije prema današnjem Rimskom misalu. U okviru ovoga izlaganja i nakon njega, u zanimljivoj i opširnoj diskusiji u kojoj su aktivno sudjelovali mnogi sudionici, iznošena su razmišljanja, te razjašnjena brojna pitanja i nejasnoće glede uloge prezbitera kao predsjedatelja euharistije. Rad je završen kratkom podnevnom marijanskom meditacijom i molitvom Andeo Gospodnji.

Moderator popodnevnoga rada je bio dr. Đuro Hranić. Najprije je referat imao dr. Nikola Dogan pod naslovom *Prezbiterijska služba i hijerarhijsko zajedništvo u mjesnoj Crkvi*. Predavač je u prvom dijelu izlaganja govorio o misteriju Crkve, koji se temelji na spasenjskoj odluci kojom Bog čovjeka želi dovesti u

zajedništvo sa sobom (LG 2). U drugom dijelu je bilo govora o središtu Crkve, a to je Isusov navještaj Kraljevstva nebeskoga, dok je u trećem predavač govorio o prezbiterskoj službi i hijerarhijskom zajedništvu u mjesnoj Crkvi. Drugi referat je održao doc. dr. Nikola Škalabrin na temu *Prezbiter i kanonske strukture u izgrađivanju partikularne Crkve*. U njemu je napose nabrojio i analizirao zadaće pojedinih struktura putem kojih svećenici sudjeluju u izgranji biskupije (Biskupijska sinoda, Prezbitersko vijeće, Zbor savjetnika, Pastoralno vijeće, Ekonomsko vijeće).

Nakon stanke sudionici su radili u dvije skupine, te o radu izvjestili u plenumu. Prva skupina je razgovarala o konkretnim oblicima ljubavi prema Sjemeništu kao domu svih prezbitera, te o oblicima pomoći bogoslovima i sjemeništarcima. U skupini je izraženo očekivanje svećenika da vrata Sjemeništa uvijek budu otvorena svećenicima, te da se u njemu osjećaju kao »kod kuće«. U tom pogledu su pojedinci izrazili svoja negativna iskustva. Također je istaknuta želja da bogoslovi i odgojitelji posjećuju župne zajednice ne samo prigodom sakupljanja darova za Sjemenište ili neka slavlja, nego i u drugim prilikama u kojima bi mogli ostvariti što bolji susret sa župom i župnikom, upoznati se s njegovim životom i teškoćama. Izražena je potreba da bogoslovi ne idu samo na župe koje se redovito pohađa, nego i na manje, zabačenije i sl. Dalje je bilo riječi o boljoj suradnji župnika koji imaju bogoslove i poglavara Sjemeništa, te o potrebi komunikacije od početka do kraja njihove formacije. Dotaknut je i odnos svećenika prema sjemeništarcima i bogoslovima, praksa ekonomske pomoći Sjemeništu, mogućnost posjeta ministranatskih grupa Sjemeništu, oživljavanje akcija molitve za zvanja, te je ponovljen prijedlog o organizaciji duhovnih vježbi u Đakovu. Druga skupina je imala za temu *Što znači sakramentalno bratstvo svećeniku? Odnos mladih i starijih svećenika*. Sudionici ove skupine su razgovarali o konkretnim prilikama svećeničkoga susretanja, upoznavanja i rasta u zajedništvu (crkveni godovi, imendani, različita slavlja, privatni posjeti), kao i o praksi odlaska bogoslova na župe uz koje se svećenici upoznaju s njima. Dalje je bilo riječi o odnosu župnika i župnih vikara: kome se župni vikari šalju, nema određenije podjele rada između župnika i župnoga vikara...

U diskusiji je iznijeta pohvala i zadovoljstvo načinom i radom seminara, kako od strane samih svećenika-pastoralnih djelatnika, tako i profesora-organizatora seminara. Bilo je nekoliko konkretnih prijedloga za daljnji način pripreme i rad seminara ovakve vrste. Predsjednik Povjerenstva TPS-a dr. Nikola Dogan je na kraju seminara, u ime službeno odsutnog dijecezanskoga biskupa Marina, zahvalio svima koji su sudjelovali u seminaru, kao i onima koji su ga organizirali i omogućili njegov rad. Seminar je završen zajedničkom molitvom Večernje.

Tijekom ovih dana provedena je među sudionicima anketa o temi sljedećega seminara, a najviše glasova je dobila predložena tema *Kršćanstvo na kraju drugog tisućljeća*. Referati i koreferati seminara, prema najavi organiza-

tora, bit će objavljeni u časopisu profesora Teologije u Đakovu *Diacovensia - Teološki prilozi*. U radu seminara sudjelovao je velik broj svećenika: u prije-podnevnom radu seminara kroz sva tri dana bilo je 110-120 svećenika, a popodne nešto manje radi župnih i drugih obveza pastoralnog svećenstva. Predloženo je da se nakon seminara pošalje anketni listić svećenicima, koji bi bio svojevrsni osvrt na ovaj s prijedlozima za sljedeći seminar.

Osim svrhe koju je imao ovaj oblik permanentnoga obrazovanja da svećenici i nakon studija produbljuju svoje teološko znanje i upoznaju se s pastoralnim zadaćama koje stavlja pred njih današnje vrijeme, ovi dani za svećenike su bili - kako su mnogi isticali - dragocjena prilika bratskoga svećeničkoga susretanja, dubljega upoznavanja, komuniciranja, rasta u zajedništvu i osvježenja uma i duha za nove korake koje Isus Krist, Crkva - napose mjesna - i sama prezbitera služba pred njih stavlja.